

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
BANJALUKA
Broj: 57 0 Ps 095929 14 Rev
Dana, 05.03.2015. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Rose Obradović, kao predsjednika vijeća, Violande Šubarić i Vojislava Dimitrijevića, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja M.Đ., advokata iz B., ..., kojeg zastupa V.D., advokat iz B., Ulica ..., protiv tuženog BRC Š. B., kojeg zastupa M.B., advokat iz S., ..., radi duga, vrijednost spora 189.189,00 KM, te protivtužbi BRC Š. B., protiv advokata M.Đ., radi utvrđenja, vrijednost spora 100.000,00 KM, odlučujući o reviziji tuženog izjavljenoj protiv presude Višeg privrednog suda u Banjaluci broj 57 0 Ps 095929 14 Pž od 10.10.2014. godine, na sjednici vijeća održanoj dana 05.03.2015. godine, donio je

PRESUDU

Revizija se odbija.

Obrazloženje

Prvostepenom presudom Okružnog privrednog suda u Banjaluci broj broj 57 0 Ps 095929 12 Ps od 18.06.2014. godine obavezan je tuženi-protivtužitelj (u daljem tekstu: tuženi) da tužitelju-protivtuženom (u daljem tekstu: tužitelj) isplati iznos od 161.633,85 KM, sa zakonskom zateznom kamatom od 09.09.2005. godine do isplate i da mu nadoknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 40.449,07 KM (stav 1. izreke), a odbijen je kao neosnovan zahtjev tužitelja preko dosuđenog iznosa (stav 3. izreke). Odbijen je kao neosnovan i zahtjev tuženog iz protivtužbe za utvrđenje ništavosti ugovora o zastupanju zaključenog između parničnih stranaka dana 22.08.2001. godine (stav 2. izreke).

Drugostepenom presudom Višeg privrednog suda u Banjaluci broj 57 0 Ps 095929 14 Pž od 10.10.2014. godine žalba tuženog je djelimično usvojena i preinačena je odluka o troškovima postupka sadržana u prvostepenoj presudi, tako što je dosuđeni iznos po tom osnovu od 40.449,07 KM snižen na iznos od 37.616,52 KM, a u preostalom dijelu ova žalba je odbija, te je u preostalom pobijanom dosuđujućem i odbijajućem dijelu (stav 1. i 2. izreke prvostepene presude) prvostepena presuda potvrđena. Žalba tužitelja je odbijena i potvrđena prvostepena presuda u odbijajućem dijelu (stav 3. izreke prvostepene presude). Odbijeni su kao neosnovani zahtjevi stranaka za naknadu troškova sastava žalbe i odgovora na žalbu.

Blagovremeno izjavljenom revizijom tuženi pobija drugostepenu presudu, u dijelu kojim je odbijena njegova žalba i potvrđena prvostepena presuda, zbog povreda odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, s prijedlogom

da se pobijana presuda u tom dijelu preinači tako da se usvoji protivtužbeni zahtjev, a tužbeni zahtjev u cjelini odbije.

U odgovoru na reviziju tužitelj predlaže da se revizija kao neosnovana odbije.

Revizija nije osnovana.

Predmet spora u ovoj pravnoj stvari je zahtjev tužitelja da mu tuženi isplati ugovorenu naknadu zbog jednostranog raskida ugovora o zastupanju koji su parnične stranke zaključile dana 22.08.2001. godine, te eventualni zahtjev da u slučaju da sud ovaj zahtjev odbije kao neosnovan, obaveže tuženog da mu nadoknadi troškove zastupanja koji su nastali do dana raskida ugovora o zastupanju u predmetu broj Ps-421/04, kao i zahtjev iz protivtužbe kojim tuženi traži utvrđenje ništavosti navedenog ugovora o zastupanju.

Tokom postupka kod prvostepenog suda utvrđeno je slijedeće činjenično stanje: da je tuženi kod Osnovnog suda Banjaluka pod brojem Ps-421/04 vodio spor protiv Grada B. radi naknade štete; da je u tom predmetu tuženi angažovao tužitelja kao punomoćnika, tako što su dana 22.08.2001. godine zaključili ugovor o zastupanju i toga dana tuženi je tužitelju dao punomoć za zastupanje u tom sporu; da se tim ugovorom tuženi obavezao da će u slučaju jednostranog raskida ugovora tužitelju nadoknaditi troškove i isplatiti naknadu u iznosu od 7,5 % od posljednjeg postavljenog tužbenog zahtjeva; da je tuženi tužitelju otkazao punomoć za zastupanje u tom predmetu dana 27.06.2005. godine i tako jednostrano raskinuo ugovor o zastupanju, te angažovao drugog advokata za zastupanje u toj parnici; da je prije otkaza punomoći i jednostranog raskida ugovora o zastupanju, tužitelj u tom predmetu kao punomoćnik izvršio više radnji i preinačio tužbu tako što je tužbenim zahtjevom za naknadu štete od Grada B. tražio štetu u iznosu od 2.155.118,00 KM; da je predmetni parnični postupak pravosnažno okončan tako što je Grad B. obavezan da tuženom, kao tužitelju u toj parnici, isplati iznos od 1.768.366,87 KM sa zakonskom zateznom kamatom, koji iznos je tuženi od Grada B. naplatio u izvršnom postupku.

Polazeći od prednjih činjeničnih utvrđenja prvostepeni sud je zaključio da je ugovor o zastupanju od 22.08.2001. godine pravno valjan i iz tog razloga je odbio zahtjev tuženog iz protivtužbe kao neosnovan. Odlučujući o primarnom zahtjevu tužitelja, primjenom odredbi članova 17., 26. i 99. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, broj 29/78, 39/85 i 57/89 te „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 17/93, 3/96, 39/03 i 74/05, u daljem tekstu: ZOO), pomenuti ugovor o zastupanju cjenio je prema njegovom sadržaju i smatrao da su ugovorne strane dužne ugovor izvršiti onako kako glasi, da je tuženi jednostrano raskinuo ugovor, da za raskid ugovora nema krivice tužitelja, te je našao da je tuženi dužan da svoju obavezu preuzetu ugovorom izvrši onako kako glasi i isplati tužitelju ugovorenu naknadu zbog raskida ugovora.

Odlučujući o žalbama stranaka, izjavljenim protiv prvostepene presude, drugostepeni sud je našao da su pravilna činjenična utvrđenja i pravni stav prvostepenog suda u odnosu na odluku o glavnom zahtjevu, pa je u tom dijelu žalbe odbio i potvrdio prvostepenu presudu. U odnosu na odluku o troškovima parničnog postupka žalbu tuženog je djelimično usvojio i odlučio kao u izreci pobijane odluke.

Osporena presuda je pravilna i zakonita.

Odredbom člana 749. ZOO propisano je da se ugovorom o nalogu obavezuje nalogoprimac prema nalogodavcu da za njegov račun preuzima određene poslove (stav 1.), istovremeno se nalogoprimac ovlašćuje na preuzimanje tih poslova (stav 2.), te nalogoprimac ima pravo na naknadu za svoj trud, osim ako je drukčije ugovoreno ili proizlazi iz prirode međusobnih odnosa (stav 3.). Prema odredbi člana 762. ZOO, ukoliko nije drukčije ugovoreno, nalogodavac je dužan isplatiti nalogoprimcu naknadu po obavljenom poslu (stav 1.).

Odredbom člana 30. Zakona o advokaturi („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 17/92, 12/93 i 26/93), koji je bio na snazi u vrijeme zaključivanja spornog ugovora o zastupanju, propisano je da advokat ima pravo na naknadu za svoj rad, kao i naknadu troškova u vezi sa izvršenim radom prema Tarifi (stav 1.) i da je advokat dužan da se kod naplate naknade iz predhodnog stava pridržava Tarife (stav 2.). Tada važećom Tarifom o nagradama i naknadi troškova za rad advokata („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 45/00) u odredbi člana 4. propisano je da advokat i stranka mogu ugovoriti visinu nagrade.

Odredbom člana 141. stav 1. ZOO propisano je da je ništav ugovor kojim neko, koristeći se stanjem nužde ili teškim materijalnim stanjem drugog, njegovim nedovoljnim iskustvom, lakomislenošću ili zavisnošću, ugovori za sebe ili za nekog trećeg korist koja je u očiglednoj nesrazmjeri sa onim što je on drugom dao ili učinio, ili se obavezao dati ili učiniti.

Prema stavu 1. pomenute zakonske odredbe pojam zelenaškog ugovora se temelji na dva kumulativno postavljena uslova: objektivnom-za koji je potrebno ustanoviti očiglednu nesrazmjenu između činidbe i protivčinidbe i subjektivnom-prema kojem ta nesrazmjera proizlazi iz nekog subjektivnog stanja drugog ugovornika i to stanja nužde, teškog materijalnog stanja, nedovoljnog iskustva, lakomislenosti ili zavisnosti. Između navedenih subjektivnih i objektivnih okolnosti mora da postoji uzročna veza. Za postojanje zelenaškog ugovora potrebno je utvrđenje namjere ugovornika koji iskorištava tešku situaciju drugog ugovornika da on koristi neke od subjektivnih momenata navedenih u pomenutoj zakonskoj odredbi i da na osnovu toga ugovori za sebe ili neko treće lice da ostvari korist koja je u očiglednoj nesrazmjeri sa onim što je on dao ili učinio ili se obavezao da to da ili učini. Iz pomenutog proizlazi da je zabrana zelenaških ugovora povreda načela jednake vrijednosti davanja (član 15. ZOO), ali i povreda načela savjesnosti i poštenja (član 12. ZOO) i dobrih poslovnih običaja (član 21. ZOO). Prema sudskoj praksi u primjeni pomenute zakonske odredbe zelenaški ugovor je posmatran kao ugovor koji je protivan izričitoj zakonskoj zabrani, ali i kao ugovor koji je protivan odgovarajućim moralnim normama. Prema stavu 2. iz odredbe člana 141. ZOO predviđena je sankcija ništavosti za ovaj ugovor, tako da je svaka strana dužna da vrati drugoj sve ono što je primila po osnovu takvog ugovora (član 104. ZOO).

Tuženi je protivtužbenim zahtjevom u ovoj parnici zahtjevao utvrđenje ništavosti ugovora o zastupanju, kojeg je sa tužiteljem zaključio dana 22.08.2001. godine, tvrdeći da je riječ o zelenaškom ugovoru koji je tuženi zaključio neposredno nakon dešavanja u Banjaluci prilikom polaganja kamena temeljca za F.-P. džamiju,

koristeći se stanjem nužde i zavisnosti tuženog, te da je za sebe ugovorio nesrazmjernu korist u odnosu na ono što je po ugovoru trebao da učini za tuženog.

Međutim, iz utvrđenog činjeničnog stanja u ovoj parnici, koje nemože biti predmet pobijanja u ovom revizionom postupku prema izričitoj zabrani propisanoj odredbom člana 240. stav 2. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 58/03, 85/03, 74, 05, 63/07, 49/09 i 61/13, u daljem tekstu: ZPP), proizlazi da zakonski zastupnik tuženog, kao pravnog lica, Dž.K., koji po ovlaštenjima, organizuje rad, ugovara poslove, zaključuje ugovore, predstavlja i zastupa pravno lice, po logici stvari nije osoba sa nedovoljnim iskustvom, da je on, kao i svaka stranka, u vrijeme zaključenja spornog ugovora imao mogućnost da angažuje punomoćnika za zastupanje u bilo kojoj osobi u skladu sa ZPP, te je imao mogućnost da bira punomoćnika i sa područja drugog entiteta i druge države, što ukazuje na pravilnost zaključaka nižestepeni sudova da on u odnosu na tužitelja nije bio u zavisnosti, niti stanju nužde. Pravilan je i zaključak suda u pobijanoj presudi da tuženi nije dokazao da je u trenutku potpisivanja ugovora o zastupanju bio u stanju nužde i primoran na angažovanje tužitelja, niti da je tužitelj tim ugovorom za sebe pribavio nesrazmjernu korist. Ovo iz razloga što je za ocjenu da li postoji očigledna nesrazmjera, kako je propisano odredbom člana 141. stav 1. ZOO, treba dokazati da postoji disproporcija kojom se narušava načelo ekvivalentnosti, što je objektivna okolnost. U situaciji kada je tužitelj za slučaj jednostranog raskida ugovora od strane tuženog ugovorio naknadu od 7,5 % od konačno postavljenog tužbenog zahtjeva, očigledno je da tako ugovorenom naknadom nije narušeno ovo načelo.

Iz naprijed navedenog proizlazi da tuženi kao protivtužitelj nije dokazao da su prilikom zaključivanja spornog ugovora postojali subjektivni elementi na njegovoj strani, kao oštećenog (stanje nužde, lakomislenost, teško materijalno stanje, nedovoljno iskustvo, zavisnost), ni da su postojale objektivne okolnosti (da je tim ugovorom za sebe pribavio nesrazmjernu korist), kao i da su kumulativno ispunjeni objektivni i subjektivni uslovi propisani odredbom člana 141. stav 1. ZOO, što je bila njegova obaveza u ovoj parnici.

Kod takvog stanja stvari, suprotno tvrdnji revidenta, pravilan je zaključak drugostepenog suda u pobijanoj presudi da sporni ugovor o zastupanju nema elemenata zelenaškog ugovora, pa je slijedom toga pravilno odbijen protivtužbeni zahtjev tuženog za utvrđenje ništavosti toga ugovora.

Slijedom navedenog, suprotno tvrdnji revidenta, pravilna je pobijana presuda i u dijelu kojim je usvojen primarni tužbeni zahtjev tužitelja iz razloga što je tuženi ugovor o zastupanju jednostrano raskinuo prije pravosnažnog okončanja postupka radi kojeg je taj ugovor zaključen. Zato je dužan da tužitelju isplati naknadu zbog jednostranog raskida ugovora za koji nije kriv tužitelj, u skladu sa ugovorom, kako to pravilno utvrđuju i obrazlažu nižestepeni sudovi. Pored toga, i odluka o visini primarnog tužbenog zahtjeva je pravilna, budući da je donesena na osnovu ugovorenih parametara iz samom ugovoru i na temelju nalaza i mišljenja vještaka finansijske struke.

Tuženi se u reviziji, kao što je to prvi put isticao i u žalbi, neosnovano poziva na odredbu člana 461. stav 2. ZOO, tvrdeći da je sporni ugovor o zastupanju ništav prema toj zakonskoj odredbi. Ovo iz razloga što se pomenuta zakonska odredba odnosi na kupoprodajni ugovor u kojima je predmet sporno pravo (a ne na ugovor o

nalogu koji je predmet spora u ovoj parnici), koja zabranjuje svakom nalogoprimcu, pa i advokatu, da kupi sporno pravo čije mu je ostvarivanje povjereno, ili da ugovori za sebe učešće u podjeli iznosa dosuđenog njegovom nalogodavcu.

Suprotno tvrdnji revidenta, drugostepeni sud je na ovaj njegov žalbeni prigovor dao pravilne i jasne razloge, koje u potpunosti prihvata i ovaj sud, tako što je u obrazloženju pobijane presude naveo „pogrešno ovaj ugovor tuženi dovodi u vezu sa odredbom člana 461. stav 2. ZOO, tj. da je ništav ugovor kojim bi advokat ili koji drugi nalogoprimac kupio sporno pravo čije mu je ostvarivanje povjereno, ili ugovorio za sebe učešće u podjeli iznosa dosuđenog njegovom nalogodavcu. Ne radi se o toj pravnoj situaciji niti o ugovaranju koristi iz spornog prava, već se radi o ugovoru o zastupanju, ugovoru o pružanju advokatskih usluga, te ugovoru za ostvarivanje prava na naknadu troškova i isplatu nagrade u skladu sa Tarifom, te su i ovi navodi žalbe bez osnova.“ Stoga su neosnovani svi revizioni prigovori kojim se zakonitost pobijane presude osporava pozivom na ovu zakonsku odredbu.

Tužitelj je primarnim zahtjevom od tuženog tražio isplatu ugovorene naknade u skladu sa naprijed navedenim zakonskim odredbama, pa je neutemeljen revizioni prigovor da je riječ o raspolaganju protivnom odredbi člana 3. stav 2. ZPP, a za eventualno neprijavlivanje i neplaćanje poreskih obaveza na spornu naknadu, na koje se poziva revident, tužitelj podliježe sankcijama propisanim zakonima iz te oblasti, a što nije od uticaja na pravnu valjanost spornog ugovora o zastupanju.

Suprotno tvrdnji revidenta, odluka o troškovima parničnog postupka donesena je u skladu sa odredbama članova 386. stav 3. i 387. ZPP, te je po ocjeni ovoga suda pravilna i zakonita.

Zbog toga je revizija tuženog odbijena kao neosnovana i odlučeno kao u izreci, na osnovu odredbe člana 248. ZPP.

Predsjednik vijeća
Rosa Obradović

Za tačnost otpravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Amila Podrašćić